

якісну зміну позиції студента в розвитку суб'єктивних якостей, пов'язану зі створенням відкритого соціокультурного контексту підготовки, що забезпечує основу для інтеграції індивідуального знання і досвіду згідно з об'ємом світової і вітчизняної педагогічної культури.

3. Інтеграцію педагогічної теорії і практики в індивідуально-особистісному досвіді при випереджувальній ролі теоретичного знання, що відповідає тенденціям взаємодії теорії і практики, забезпечуючи цілеспрямованість, прогностичність діяльності вчителя у постійно змінних освітніх ситуаціях. Реалізація цього принципу пов'язана з ідеєю методологічного осмислення методики.
4. Креативність професійної поведінки, що орієнтує на підготовку вчителя в системі творчого відношення до педагогічної реальності через створення індивідуально-креативних форм професійної діяльності й відношень.
5. Рух від цілісних інтегрованих характеристик особистості педагога до конкретних умінь і навиків, що пов'язано зі специфікою професії типу "людина – людина" і логікою формування професійної поведінки із передбаченням динаміки у тріаді "відношення – свідомість – діяльність".
6. Випереджувальна парадигма, що забезпечує підготовку, прогностичну по відношенню до змінної педагогічної реальності і актуального рівня професійної готовності.

ПЕДАГОГІЧНІ МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

Бех І.Д. (Київ)

Ідеї життєтворчості знаходять місце в педагогічних моделях, які розробляються в різних країнах світу в контексті освіти ХХІ століття. Приміром, американська педагогічна наука дедалі більше схиляється до такої думки: шкільна освіта повніша зосередитися не тільки на тому, які реальні знання, навички, уміння можуть продемонструвати учні, а й на зовсім новому доповненні до такого погляду, – якими дорослими повинні стати молоді люди, носіями яких якостей вони будуть у ХХІ столітті. Найповніше такий підхід ілюструє масштабний проект «Освіта світового класу», з ініціативою якого виступила педагогічна громадськість штату Вірджинія. У його основу покладено «життєві ролі», що їх виконуватимуть учні в ХХІ столітті:

1. Особистість, котра реалізувала себе, – людина, яка вирізняється розвиненим усвідомленням своїх здібностей і потреб, послідовно використовує ці знання для вибору альтернатив, що дають можливість вести здорове, продуктивне і наповнене самоздійсненням життя. Ця роль охоплює фізичні, розумові, емоційні аспекти життя, які забезпечують основу для особистісної самореалізації.

У цьому плані учні повинні вміти:

- аналізувати сильні й слабкі сторони для вдосконалення своїх поведінкових тенденцій, а також здібностей і планів на майбутнє;
- здійснювати на практиці й регулювати особистісні устремління, освітні й професійні плани;
- сприяти власному здоров'ю, безпеці й фізичній підготовці;
- виробляти перспективу свого інтелектуального, емоційного, фізич-

- ного, естетичною і матеріального аспекту життя;
- підходити до своїх життєвих інтересів, беручи до уваги потреби та права інших людей;
- обережно оцінювати, верифікувати інформацію, необхідну для прийняття життєво важливих рішень.

2. Особистість із прагненням до підтримки інших – життєва роль людини, яка вміє цінувати стосунки з іншими людьми та розвиває різноманітні зв'язки з ними. Ця роль втілює весь спектр сімейних, особистих, мікросоціальних зв'язків на рівні общини, ділових і міжнародних точок дотику.

У цьому плані учні повинні вміти:

- будувати та підтримувати стосунки з іншими людьми; демонструвати чесність, справедливість і повагу до себе та інших;
- аналізувати конфліктні ситуації для пошуку взаємоприйнятих рішень;
- розуміти погляди й потреби інших;
- вступати в комунікацію та співробітництво з представниками інших общин і націй.

3. Життя як постійне навчання – роль людини, яка постійно набуває нових знань разом з уміннями реагувати на зміни в суспільстві.

Для цього учні повинні:

- передбачати нові ситуації та свої потреби, а також використовувати відповідні знання;
- демонструвати впевненість у своїй здатності навчатися;
- пристосовувати стратегії навчання до вимог ситуації та узгоджувати з потребами.

4. Активний учасник культурного розвитку – людина, яка вміє цінувати культурну і творчу діяльність, бере в ній участь і розуміє найважливіші сторони й аспекти культури.

У цій ролі учні повинні навчатися:

- орієнтуватися і брати участь у різних культурних і творчих ініціативах;
- висловлювати свої почуття й емоційне сприйняття через ті чи інші творчі види діяльності.

5. Висококваліфікований працівник – людина, яка бере на себе відповідальність за послідовне виробництво якісної продукції та відповідних сервісних послуг.

Учні повинні вміти:

- цінувати високу якість і домагатися її досягнення;
- брати на себе відповідальність за свою роботу;
- ефективно співпрацювати з іншими у трудовій сфері;
- планувати, виробляти й доставляти високоякісну продукцію, забезпечувати послуги;
- використовувати нові технології та ресурси для підвищення конкурентоздатності своєї фірми;
- за потреби, пристосовуватись до необхідних змін у межах роботи.

6. Інформований громадянин – особистість, яка добре обізнана з питаннями історії, політичною ситуацією та реальними потребами своєї общини, з глибоким інтересом реагує на локальні, національні й міжнародні проблеми.

Учні повинні вміти:

- розуміти історію й культуру людей, які представляють різні соціальні, етнічні, лінгвістичні та національні групи;
- підтримувати й захищати громадянські свободи і права людини;

брати на себе громадянську відповідальність у суспільстві.

7. Захисник навколишнього середовища – людина, яка добре усвідомлює взаємозв'язки й відповідні механізми природи, їх важливість, а також уміє ефективно й відповідально використовувати природні багатства. Ця роль охоплює всі аспекти розуміння природи з метою захисту, регулювання й збільшення ресурсів.

У такій ролі учні повинні:

- вивчати структуру й динаміку фізичних і живих систем;
- розвивати в собі спектр умінь для ефективного використання й оцінки ресурсів навколишнього середовища;
- відповідально підходити до використання навколишнього середовища та спонукати інших робити те саме.

Автори проекту «Освіта світового класу» відзначають, що зміна системи, заснованої на статус-кво, яка здійснюється за формальними програмами, на динамічну, зорієнтовану на якісні особистісні досягнення модель, буде справою нелегкою. Такий перехід вимагатиме активної підтримки шкільних адміністраторів, учителів, шкільних рад, учнів, політичних лідерів тощо.

Прогнозовану експертами нову парадигму шкільної освіти в США відрізняє гуманістична спрямованість, коли повага до особистості й сприяння її розвиткові виступають головним імпульсом, передумовою освітньої моделі для ХХІ століття. Безперечно, пріоритети в кожній країні об'єктивно визначаються власною соціокультурною специфікою. Водночас дедалі більш очевидним стає особлива актуальність вивчення зарубіжного досвіду саме з погляду педагогіки життя, удосконалення освітніх структур у різних країнах світу з урахуванням пріоритетів ХХІ століття.

У контексті педагогіки життєтворчості особливої значущості набуває доповідь ЮНЕСКО «Освіта для ХХІ століття», підготовлена Міжнародною комісією під керівництвом Жака Делора. У цьому важливому прогностичному документі закладені фундаментальні підвалини нової парадигми освіти, в основі якої лежать ідеї життєтворчості, підкреслюється вирішальна роль освіти в розвитку особистості протягом усього життя, а також у розвитку всього суспільства. У доповіді зазначається, що слід передусім думати про дітей і підлітків, до яких перейде завтра естафета нинішніх поколінь і яким властива тенденція занадто зосереджуватися на власних проблемах. Освіта – це любов до дітей, молоді, яких ми повніше інтегрувати в нове суспільство, знайти для них гідне місце в межах системи освіти, а також сім'ї, громади і своєї нації. Завдання освіти полягає в тому, щоб дати можливість усім без винятку виявити свої таланти і весь свій творчий потенціал, що передбачає для кожного можливість реалізації своїх особистих планів. Важливо переглянути етичні й культурні аспекти освіти та забезпечити світ у його хаотичному русі до певної єдності. Для цього вихователі треба спочатку навчитися розуміти самого себе, спрямувати внутрішні зусилля, що базуються на знаннях, роздумах, досвіді й самокритиці. Ниткою Аріадни нової школи має стати девіз «Зрозумій світ, щоб краще пізнати самого себе».

Література

1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. Науково-методичний посібник. За ред. І.Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
2. Локшина О. Стратегія Ради Європи в галузі шкільної освіти // Шлях освіти. – 2002. – № 3. – С. 19-21.